

สนธิสัญญาเบาว์ริง

ในสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2398 อังกฤษได้ส่งเซอร์จอห์น . เบาว์ริง เดินทางมายังประเทศไทย เพื่อทำสนธิสัญญาทางการค้า สนธิสัญญานี้มีชื่อเรียกตามนามของทูตที่เข้ามาเจรจาว่า สนธิสัญญาเบาว์ริง

เนื้อหาของสนธิสัญญา

1. อังกฤษได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขต
2. ยกเลิกภาษีปากเรือ ตามสนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. 2369 และให้เก็บภาษีสินค้าเข้า ร้อยละ 3 แทน ถ้าขายไม่หมดจะคืนภาษีสินค้าส่วนที่เหลือให้
3. ให้มีการค้าเสรี และไทยอนุญาตให้นำเข้า ปลาเกลือ ไปขายต่างประเทศได้ ยกเว้นปีที่เกิดขาดแคลน
4. คนในบังคับอังกฤษนำสินค้าเข้ามาขายในเมืองไทยได้ แต่ต้องขายให้เจ้าภาษีฝิ่นเท่านั้น ถ้าเจ้าภาษีฝิ่นไม่ซื้อต้องนำออกไป
5. ถ้าชาติอื่นได้สิทธิพิเศษเพิ่มเติม อังกฤษจะได้สิทธิพิเศษนั้นด้วย นั่นคืออังกฤษได้สิทธิชาติที่ได้รับ ความอนุเคราะห์ยิ่ง
6. สนธิสัญญานี้จะแก้ไขได้เมื่อพ้น 10 ปีไปแล้ว และต้องบอกล่วงหน้า 1 ปี โดยได้รับความเห็นชอบจากทั้ง 2 ฝ่าย

สนธิสัญญาเบาว์ริงกับผลกระทบต่อประเทศไทย

1. รายได้ของประเทศลดลง เนื่องจากหลังการทำสัญญา ไทยต้องเปิดเสรีทางการค้าทำให้ไทยต้องยกเลิกระบบการค้าผูกขาดของพระคลังสินค้า ส่งผลให้รัฐบาลไทยมีรายได้ลดลง ทำให้รัชกาลที่ 4 ต้องทรงพยายามหารายได้จากทางอื่น ตั้งแต่ การเพิ่มจำนวนประเภทภาษีจากเดิมที่เก็บในรัชกาลที่ 3 การให้เจ้าภาษีนายอากรผูกขาดการจับเก็บภาษีมากขึ้น และการ จัดระบบแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของแผ่นดิน นอกจากนี้ การจำกัดอัตราภาษีขาเข้าด้วยตัวยังทำให้ สินค้าต่างชาติเข้ามาติดตลาดสินค้าภายใน เช่น น้ำตาล และผ้าทอพื้นเมือง ทำให้การผลิตภาคอุตสาหกรรมพื้นบ้านของไทย ซึ่งใช้เทคนิคการผลิตที่ไม่มีความประณีตต้องซบเซาลง และถูกแทนที่ด้วยสินค้านำเข้าที่ทำด้วยเครื่องจักรที่มีราคาถูกกว่า

2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ทำให้ไทยได้เปลี่ยนจากการผลิตเพื่อการยังชีพ การผลิตเพื่อการยังชีพ (Self Subficient Economy) กล่าวคือแต่ละครัวเรือนหรือ หมู่บ้านต่างก็ทำการผลิตทางการ เกษตรเป็นอาชีพหลัก และอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นอาชีพรองเพื่อการ บริโภคและการใช้สอย ส่วนที่เหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะนำไปแลกเปลี่ยนภายในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้านใกล้เคียงกัน ลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าต่อสินค้า (Barter System) > มาเป็นการผลิตเพื่อการค้า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ข้าวกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง รัฐบาลเองก็ให้การสนับสนุนการส่งข้าวไปขาย พร้อมกับการส่งเสริมการเปิดที่นาใหม่โดยไม่ต้องเก็บภาษีค่านาปีแรก ลด อากรค่านา และ ผ่อนผันให้ไพร่กลับไปทำนาในช่วงเวลาว่างราชการได้ มีการขุดคลองซึ่งให้ประโยชน์ในด้านการเพาะปลูก และการ

คมนาคม การที่ทางการให้การสนับสนุนและการที่ข้าวมีราคาสูงขึ้นทำให้ราษฎรหันมาทำนาเพื่อการค้ากันมากขึ้น อย่างไรก็ตามคนไทยจะมีบทบาทเฉพาะการปลูกข้าวเท่านั้น ส่วนการแปรรูปข้าวเปลือก และการค้าข้าวตกอยู่ในมือพ่อค้า คนกลาง คือ ชาวจีนที่อพยพเข้ามานั่นเอง นอกจากข้าวแล้วยังมีสินค้าอีกสองอย่าง คือ ดีบุก กับ ไม้สัก ซึ่งมีความสำคัญขึ้น มาแทนที่น้ำตาลที่เคยมีความสำคัญในสมัยรัชกาลที่ 3 อีกด้วย

3. เศรษฐกิจไทยเข้าสู่ระบบทุนนิยมโลก การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงเป็นการนำเศรษฐกิจไทยเข้าสู่ระบบทุนนิยมโลก ประเทศไทยเริ่มผูกพันให้เข้าไปอยู่ในกระบวนการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโลก โดยประเทศไทยทำหน้าที่ผลิตสินค้า ขึ้นปฐมนิยามและวัตถุดิบ เพื่อส่งออกแลกเปลี่ยนกับสินค้าสำเร็จรูป ที่นำเข้ามาบริโภคในประเทศ ผลพวงจากเหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด ดังนี้

3.1. การเพิ่มขึ้นของปริมาณการค้า สินค้าที่ได้จากการเก็บส่วยมีไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ทำให้รัฐหรือพ่อค้า ต้องหาซื้อสินค้าจากชาวบ้านเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านปรับปรุงการผลิตมากขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านปรับปรุงการผลิตมากขึ้น เพื่อจะได้นำมาขาย ถือเป็นการเริ่มต้นของการผลิตเพื่อการค้า 2. สินค้าที่ส่งออกมีความหลากหลายมากขึ้น

3.2. ประเภทของสินค้าที่ส่งออกเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นสินค้าการเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม ขึ้นต้น เช่น ฝ้าย พริกไทย ยาสูบ อ้อย มะพร้าว ปลาแห้งเกลือ ดีบุก น้ำตาลทราย เป็นต้น

4. เกิดระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรา เนื่องจากเงินตราเดิมที่ใช้คือ เบี้ย และเงินพดด้วงเริ่มขาดแคลน อีกทั้งยังเกิดการแตกหักและปลอมแปลงได้ง่าย รัชกาลที่ 4 จึงตั้งโรงกษาปณ์เพื่อผลิตเงินเหรียญชนิด และ ราคาต่างๆ ได้แก่ เหรียญดีบุกที่เรียกว่า อัฐ โสฬส เหรียญทองเรียก ทศ พิศ พัดดิงส์ และเหรียญทองแดง คือ ซีก หรือ เซี้ยว(เสี้ยว)

ในสมัย รัชกาลที่ 5 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเงินตราที่ใช้เงินเป็นมาตรฐานไปสู่การใช้ทองคำเป็นมาตรฐาน รัชกาลที่ 5 ทรง ประกาศ พระราชบัญญัติทองคำกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อให้การแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทไทย กับ เงินตราสกุลอื่นๆ มีความสะดวก และมีเสถียรภาพ อีกทั้งเพื่อการแก้ปัญหาค่าเงินบาทที่กำลังตกต่ำลง เนื่องมาจากการที่ราคาของแร่เงินตกต่ำ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ไทยนำค่าของเงินตราไปเกี่ยวข้องกับโลกภายนอก

5. การปฏิรูประบบภาษีอากรและการคลัง รัชกาลที่ 4 ทรงแก้ปัญหาการที่รายได้ของรัฐลดลงหลังการทำสนธิ สัญญาเบาว์ริงด้วยการเพิ่มชนิดของภาษีอากรอีกหลายชนิด โดยผ่านระบบเจ้าภาษีนายอากร แต่อย่างไรก็ตามวิธีนี้ก็มิชอบ บกพร่องอย่างมาก เช่น รายได้ของหลวงรู้ว่ไหล เงินที่ทางราชการเก็บได้ก็ลดน้อยลงทุกที รัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่า การเก็บภาษีแบบเดิม ที่แต่ละหน่วยงานแยกกันเก็บแล้วส่งมาให้ส่วนกลาง ทำให้เงินภาษีรั่วไหลมาก จึงทรงปฏิรูประบบ ภาษีอากรและการคลังใหม่ โดยจัดตั้ง หอรัษฎการพิพัฒน์ ขึ้นเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๑๖ เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมพระราชทรัพย์ในท้องพระคลังให้รู้จำนวนเงินที่มีอยู่ ทำหน้าที่รวบรวมเงินภาษีอากรจากทั่วประเทศให้มาอยู่ที่เดียวกัน เพื่อนำเงินภาษีมาพัฒนาประเทศ

ในปี พุทธศักราช ๒๔๓๓ ได้ยกกรมพระคลังมหาสมบัติเป็นกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีหน้าที่รับจ่าย และรักษา เงินแผ่นดิน รักษาบัญชีพระราชทรัพย์ของแผ่นดิน และตั้งกรมที่ทำหน้าที่เก็บภาษีอากรโดยเฉพาะ เช่น กรมสรรพากร กรมสรรพากร กรมศุลกากร กรมอากรที่ดิน และกรมศุลกากร การปฏิรูประบบภาษีอากร และการคลัง ทำให้เงินภาษีไม่รั่วไหลและ เก็บภาษีได้เพิ่มขึ้น ทำให้รายได้ของประเทศเพิ่มขึ้น และนำเงิน รายได้นั้นมาพัฒนาประเทศทั้งการสาธารณูปโภค การ คมนาคมสื่อสาร

นอกจากนี้ได้มีการจัดทำงบประมาณแผ่นดินเป็นครั้งแรกใน พุทธศักราช ๒๔๓๕ ซึ่งเป็นการวาง ระเบียบและควบคุมการใช้จ่ายของประเทศให้รัดกุมและเหมาะสม มีการกำหนดเงินเดือนของข้าราชการ และเงินค่าใช้จ่ายส่วน พระองค์ที่แน่นอนเงินของประเทศและเงินส่วนพระองค์จึงแยกออกจากกัน โดยมี พระคลังข้างที่เป็นผู้ดูแลพระราช ทรัพย์ส่วนพระองค์ส่วนเงินของประเทศให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ดูแล

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเปลี่ยนแปลงระบบเงินตราที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยน แปลงระบบเงินตราจากมาตรฐานเงินเป็นมาตรฐานทองคำ ในพุทธศักราช ๒๔๕๑ และกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่แน่นอน คือ ๑๓ บาทต่อ ๑ ปอนด์สเตอร์ลิง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของก การนำค่าของเงิน ไปผูกพันและเกี่ยวข้องกับโลกภายนอก ทำให้ เสถียรภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของไทย ในสายตาของต่างชาติดีขึ้น ประเทศที่ใช้มาตรฐานทองคำเช่นกันมีความมั่นใจใน ค่าของเงินไทย และมั่นใจ ที่จะเข้ามาลงทุนในไทย ส่งผลให้การลงทุนและการค้าระหว่างประเทศขยายตัวมากยิ่งขึ้น และมี การปฏิรูป ที่สำคัญอีกประการคือ ในปี พุทธศักราช ๒๔๔๑ ได้มีการกำหนดมาตราเงินใหม่ เหลือเพียง ๒ หน่วยคือ บาทกับ สตางค์ โดย ๑ บาทเท่ากับ ๑๐๐ สตางค์ ประกาศเลิกใช้เงินพดด้วงใน พุทธศักราช ๒๔๔๗ และมีการ ใช้ธนบัตรแทนเงิน เหรียญที่พกพาไม่สะดวกเพราะมีน้ำหนักมาก โดยออก "พระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. ๑๒๑"(พุทธศักราช ๒๔๔๕) ธนบัตรรุ่น แรกมี ๕ ราคา คือ ๕ บาท ๑๐ บาท ๒๐ ๑๐๐ บาท และ ๑,๐๐๐ บาท ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่ หัว รัฐบาลไทยได้ตั้งกรมธนบัตรขึ้นเพื่อทำหน้าที่ออก ธนบัตรโดยตรงใน พุทธศักราช ๒๔๕๕ ส่วนกิจการธนาคารนั้นในระยะ แรกเป็นของชาวต่างประเทศ ใน พุทธศักราช ๒๔๔๗ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย เสนาบดีกระทรวงพระ คลังมหาสมบัติ เป็นหัวหน้าร่วมลงทุน จัดตั้งธนาคารขึ้นมา เรียกว่า บุคคลลัทธิ (Book Club) ในพุทธศักราช ๒๔๔๘ เปลี่ยน ชื่อเป็น บริษัทแบงก์สยามกัมมาจล จำกัด (The Siam Commercial Bank Ltd.) และใน พุทธศักราช ๒๔๘๒ ได้เปลี่ยนชื่อ เป็น ธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งยังคงใช้มาจนปัจจุบัน

การปฏิรูปสังคมไทยสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2411-2453

ในช่วงสมัยการเผชิญหน้ากับลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก ประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะปรับตัวเข้าสู่ความทันสมัยตามแบบตะวันตก เพื่อลดกระแสกดดันจากประเทศแถบตะวันตกที่มุ่งขยายอิทธิพลเข้าครอบงำประเทศไทยให้ลดน้อยลงจนถึงระดับปลอดภัย การปรับตัวที่สำคัญประการหนึ่งของไทย คือ การปฏิรูปสังคมและการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2411-2453) เพราะการปฏิรูปสังคมและการศึกษาได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475

การปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ 5

มีการปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินดังนี้ ตั้งสภาแผ่นดิน 2 สภาได้แก่

1. รัฐมนตรีสภา ประกอบด้วยขุนนางที่มีบรรดาศักดิ์ มีพระองค์ท่านเป็นประธาน รัฐมนตรีสภามีหน้าที่ถวายคำปรึกษาราชการแผ่นดิน รวมทั้งพิจารณาพระราชบัญญัติ พระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ 2. องคมนตรีสภา ประกอบด้วยสมาชิก 49 คน ทำหน้าที่เป็นสภา ที่ปรึกษา ราชการในพระองค์และมีหน้าที่ปฏิบัติราชการแผ่นดินตามแต่จะมีพระราชดำรัส ปฏิรูปองค์การบริหารในส่วนกลางใหม่ดังนี้

กรมมหาดไทย กรมกลาโหม กรมเมือง กรมวัง กรมท่า และกรมนา คือ 6 กรมเดิมที่มีมาและต่อมาได้ตั้งขึ้นใหม่อีก 6 กรม ได้แก่ กรมพระคลัง กรมยุติธรรม กรมธรรมการ กรมโยธาธิการ กรมยุทธนาธิการ และ กรมมรุทธาธร รวมเป็น 12 กรม ต่อมายกฐานะขึ้นเป็นกระทรวง ภายหลังได้ยุบกระทรวงยุทธนาธิการเข้ากับ กระทรวงกลาโหม และ กระทรวงมรุทธาธรรวมเข้ากับกระทรวงวัง คงเหลือ 10 กระทรวงดังนี้

1. กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือรวมทั้งประเทศราชทางเหนือ
2. กระทรวงกลาโหม มีหน้าที่บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ กรมทหารเรือ กรมช้าง กรมแสง
3. กระทรวงการต่างประเทศ มีหน้าที่จัดการเรื่องเกี่ยวกับการต่างประเทศ
4. กระทรวงนครบาล มีหน้าที่จัดการในเรื่องความปลอดภัยในพระนคร
5. กระทรวงวัง มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับเรื่องในราชสำนักและพระราชพิธีต่าง ๆ
6. กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีหน้าที่บังคับบัญชาการเก็บภาษีอากรและการเงินของแผ่นดิน
7. กระทรวงเกษตราธิการและพาณิชย์การ มีหน้าที่จัดการเรื่องเพาะปลูก การป่าไม้ การค้า และ โฉนดที่ดิน
8. กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่จัดการเรื่องเกี่ยวกับศาล
9. กระทรวงยุทธนาธิการ มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับทหารบกและทหารเรือ
10. กระทรวงธรรมการ มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับเรื่องศาสนา การศึกษา การพยาบาล และพิพิธภัณฑ
11. กระทรวงโยธาธิการ มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับเรื่องการก่อสร้าง การไปรษณีย์ การสื่อสาร
12. กระทรวงมรุทธาธร มีหน้าที่ดูแลรักษาพระราชลัญจกร หนังสือราชการเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค โปรดฯ ให้จัดระเบียบบริหารราชการหัวเมืองใหม่ ให้ยกเลิกเมืองพระยามหานคร ชั้นเอก โท ตรี จัตวา และหัวเมืองประเทศราช โดยจัดเป็นมณฑลเทศาภิบาล ให้อยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทยเพียงกระทรวงเดียว ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2449 ได้จัดแบ่งพระราชอาณาจักรออกเป็น 18 มณฑลดังนี้ มณฑลลาวเฉียงหรือมณฑลพายัพ มีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง มณฑลลาวพวนหรือมณฑลอูตร มีศูนย์กลางอยู่ที่หนองคาย มณฑลลาวกาวหรือมณฑลอีสาน มีศูนย์กลางอยู่ที่จำปาศักดิ์ มณฑลเขมร หรือมณฑลบูรพา มีศูนย์กลางอยู่ที่พระตะบอง มณฑลลาวกลางหรือมณฑลราชสีห์ มีศูนย์กลางอยู่ที่นครราชสีมา มณฑลภูเก็ต มีศูนย์กลางอยู่ที่ภูเก็ต มณฑลพิษณุโลก มีศูนย์กลางอยู่ที่พิษณุโลก มณฑลปราจีนบุรี มีศูนย์กลางอยู่ที่ปราจีนบุรี มณฑลราชบุรี มีศูนย์กลางอยู่ที่ราชบุรี มณฑลนครชัยศรี มีศูนย์กลางอยู่ที่นครปฐม มณฑลนครสวรรค์ มีศูนย์กลางอยู่ที่นครสวรรค์ มณฑลกรุงเก่า มีศูนย์กลางอยู่ที่อยุธยา มณฑลนครศรีธรรมราช มีศูนย์กลางอยู่ที่นครศรีธรรมราช มณฑลไทรบุรี มีศูนย์กลางอยู่ที่ไทรบุรี มณฑลจันทบุรี มีศูนย์กลางอยู่ที่จันทบุรี มณฑลปัตตานี มีศูนย์กลางอยู่ที่ปัตตานี มณฑลชุมพร มีศูนย์กลางอยู่ที่ชุมพร มณฑลกรุงเทพฯ มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพมหานคร มณฑลกรุงเทพฯ ประกอบด้วย 6 เมืองได้แก่ พระนคร ธนบุรี ปทุมธานี นนทบุรี นครเขื่อนขันธ์ และสมุทรปราการ ในปี พ.ศ. 2440 ทรงตราพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่นขึ้น สำหรับจัดการปกครองในเขตอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ตามแผนภูมิดังนี้

1. องค์การ ผู้บังคับบัญชา
2. กระทรวงมหาดไทย
3. มณฑลเทศาภิบาล
4. เมือง
5. แขวง (อำเภอ)
6. ตำบล
7. หมู่บ้าน เสนาบดี
8. ข้าราชการเทศาภิบาลหรือสมุหเทศาภิบาล
9. ผู้ว่าราชการเมือง
10. หมื่น (นายอำเภอ)
11. พัน (กำนัน)
12. ทนาย (ผู้ใหญ่บ้าน)

การปรับปรุงกฎหมายและการศาล

โปรดฯ ให้รวบรวมศาลที่สังกัดกระทรวงและไม่สังกัดทั้งหมด มาขึ้นกับกระทรวงยุติธรรมนับว่าเป็นการแยกอำนาจ ตุลาการ ออกจาก ฝ่ายบริหาร ได้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทย สิ่งที่ปรับปรุงแก้ไขทางด้านการศาลมีดังนี้

1. ศาล ในกรุง โปรตฯ ให้ตั้ง ศาลโปรติสา สำหรับทำหน้าที่เปรียบเทียบคดีความวิวาทของราษฎรที่เกิดขึ้นในท้องที่ และเป็นคดีที่มีโทษขนาดเล็ก ต่อมา ศาลโปรติสา ได้เปลี่ยนเป็น ศาลแขวง เมื่อ 1 ตุลาคม 2478

2. ศาล หัวเมือง โปรตฯ ให้จัดตั้งกองข้าหลวงพิเศษ ขึ้นคณะหนึ่งมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เป็นประธาน จัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมทั่วพระราชอาณาจักร ให้เป็นแบบเดียวกันทั้งหมด กองข้าหลวงพิเศษชุดนี้ มีหน้าที่สำคัญ 2 ประการคือ 2.1 จัดตั้งศาลยุติธรรมสำหรับพิจารณา คดีขึ้นตามหัวเมืองทั้งปวงเสียใหม่ 2.2 ชำระสะสางคดีความที่ค้างอยู่ในศาลตามหัวเมืองต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป

3. จัดแบ่งชั้นของศาล เพื่อให้ระเบียบการศาลยุติธรรมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นหลักฐานมั่นคงยิ่งขึ้น ก็โปรดฯ ให้ตราพระธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ขึ้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2451 โดยแบ่งศาลออกเป็น 3 แผนก คือ 3.1 ศาลฎีกา 3.2 ศาลสถิตย์ยุติธรรมกรุงเทพฯ

3.3 ศาลหัวเมือง

สิ่งที่ปรับปรุงแก้ไขทางด้านกฎหมายมีดังนี้

1. ได้จ้างชาวต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย เข้ามารับราชการเป็นที่ปรึกษา เช่น ดร. โรลัง อักมินส์ ชาวเบลเยียม ต่อมาได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็น เจ้าพระยาอภัยราชาสยามมานุกูลกิจนายโตกิจ มาซาโอะ ชาวญี่ปุ่น ต่อมาได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็น พระยามหิทธิกรมานุปรินิโกศลคุณนายวิลเลียม อัลเฟรด คิลเลเก ชาวศรีลังกา ต่อมาได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็น พระยารรณการประสิทธิ์ 2. ได้โปรดฯ ให้ตั้งกองร่างกฎหมาย สำหรับทำหน้าที่ตรวจสอบชำระบรรดาพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้ได้ ด้วยบทกฎหมายที่ทันสมัยตามแบบอารยประเทศ โดยมีกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เป็นประธาน 3. ตั้งโรงเรียนสอนวิชากฎหมายขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2440 โดยมีกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวง ยุติธรรม เป็นผู้อำนวยการ ด้วยเหตุนี้ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ จึงได้รับการว่าเป็น พระบิดาแห่งกฎหมายและการศาลไทย 4. ยก เลิกการลงโทษแบบจารีตนครบาล จากผลการปฏิรูปการศาลและการชำระกฎหมายให้ทันสมัย ทำให้ การพิจารณาคดีแบบจารีตและวิธีลงโทษแบบป่าเถื่อนทารุณต่าง ๆ ได้ถูกยกเลิกไปโดยสิ้นเชิง การทนายเริ่มการฝึกทนายตามแบบยุโรปเพื่อใช้ป้องกันราชอาณาจักร ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นการฝึก ทนายเกณฑ์ แบบยุโรปเพื่อใช้เป็นทนายรักษาพระองค์เท่านั้น ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้โปรดฯ ให้ปรับปรุง กองทัพดังนี้

1. ปรับปรุงหน่วยทหารในกองทัพใหม่ จัดแบ่งออกเป็น กรม กอง เหล่า หมวด หมู่ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย พร้อมจัดอัตราเงินเดือนให้สอดคล้องกันและปรับปรุงอาวุธยุทโธปกรณ์ วิธีการฝึกตลอดจน เครื่องแบบให้ทันสมัยกำเนิดสถาบันกองทัพ

2. ตั้งโรงเรียนนายร้อยทหารบก ตั้งกรมเสนาธิการทหารบก ตั้งโรงเรียนแผนที่ ตั้งโรงเรียนนายเรือ

3. ส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาการทหารในทวีปยุโรป อาทิ จอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครชัยศรีสุระเดช จบจากอังกฤษ เป็นเสนาธิการ ทหารบกคนแรกของไทย พลเรือเอก สมเด็จพระเจ้า

บรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ จบจากอังกฤษ เป็นนักเรียน นายเรือพระองค์แรก ของไทยและเป็นพระบิดาแห่งกองทัพเรือไทย

4. ตราพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ 29 สิงหาคม 24485. สร้างเรือรบ อาทิ เรือพระที่นั่งจักรี เรือพาลีรั้งทวีป เรือสุครีพครองเมือง 6. สร้างป้อมพระจุลจอมเกล้า ป้อมปู้เจ้าสมิงพราย เพื่อป้องกันข้าศึกทางทะเลการตำรวจ ขยายกิจการตำรวจนครบาล ให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในพระนคร ตั้งกรมตำรวจภูธรขึ้น เพื่อปราบปรามโจรผู้ร้ายและดูแลทุกข์สุข ของราษฎรในส่วนภูมิภาค ตั้งกรมตำรวจภูบาลขึ้น เพื่อช่วยเหลือตำรวจภูธร ตั้งโรงเรียนนายร้อยตำรวจขึ้น ณ จังหวัดนครราชสีมา ต่อมาย้ายมาตั้งอยู่ที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ จังหวัดนครปฐม

การศึกษาของไทยสมัยปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2412 – พ.ศ. 2475)

มุ่งให้คนเข้ารับราชการและมีความรู้ทัดเทียมฝรั่งแต่ไม่ใช่ฝรั่ง

มีการจัดการศึกษาอย่างมีระเบียบแบบแผน (Formal education) มีโครงการศึกษาชาติ มีโรงเรียนเกิดขึ้นในวังและในวัด มีการกำหนดวิชาที่เรียน มีการเรียนการสอนได้ และมีทุนเล่าเรียนหลวงให้ไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ

การจัดตั้งสถานศึกษา

ปี พ.ศ. 2414 จัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพื่อฝึกคนให้เข้ารับราชการ มีพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ในขณะนั้นเป็นหลวงสารประเสริฐเป็นอาจารย์ใหญ่ โดยมีการสอนหนังสือไทย การคิดเลข และขนบธรรมเนียมราชการ นอกจากนี้มีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับสอนภาษาอังกฤษในพระบรมมหาราชวัง เกิดจากแรงผลักดันทางการเมืองที่ส่งผลให้ไทยต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อจะได้เจรจากับมหาอำนาจตะวันตก และมีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาครูที่ประเทศอังกฤษ

การบริหารการศึกษา

เมื่อจำนวนโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก เช่น ปี พ.ศ. 2430 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมศึกษาธิการ โอนโอนโรงเรียนที่สังกัดกรมทหารมหาดเล็กมาทั้งหมด ให้กรมหมื่นดำรงราชานุภาพเป็นผู้บัญชาการอีกตำแหน่งหนึ่ง ปี พ.ศ. 2432 รวมกรมศึกษาธิการเข้าไปอยู่ในบังคับบัญชาของกรมธรรมการ และ ปีพ.ศ. 2435 ประกาศตั้งกระทรวงธรรมการ มีเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) เป็นเสนาบดี มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา การพยาบาล พิพิธภัณฑสถาน

ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีพระบรมราชโองบายในการปกครองประเทศ เพื่อให้ประเทศ มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศ โดยการส่งทหารไปร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 1 นอกจากนี้พระองค์ทรงสร้างความรู้สึกราชาตินิยมในหมู่ประชาชนชาวไทยโดยมีสาระสำคัญของอุดมการณ์ชาตินิยม คือ ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และความยึดมั่นในพุทธศาสนา

พระองค์ทรงศึกษาวิชาการจากต่างประเทศ และเมื่อเสด็จ กลับมาแล้วพระองค์ได้ทรงนำเอาแบบอย่างและวิธีการที่เป็นประโยชน์มาใช้เป็นหลักในการปรับปรุงการศึกษา เช่น ทรงนำเอาแบบอย่างและวิธีการที่เป็นประโยชน์มาใช้เป็นหลักในการปรับปรุงการศึกษา เช่น ทรงนำเอาวิชาลูกเสือจากประเทศอังกฤษเข้ามาจัดตั้งกองเสือป่า พระองค์ทรงเป็นนักปราชญ์โดย ทรงแปลวรรณคดีต่างประเทศเป็นภาษาไทย และทรงนิพนธ์วรรณคดีไว้หลายเรื่อง

ผลอันเนื่องจากการจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การศึกษาตามแบบตะวันตก เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาถึงขั้นอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็น ไม่ว่าจะเป็นเจ้านาย บุตรหลานขุนนาง หรือราษฎรสามัญชนที่พ้นจากความเป็นไพร่หรือทาส ถ้าบุคคลใดมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดก็จะมีโอกาสเดินทางไปศึกษาต่อยังประเทศตะวันตกโดยพระบรมราชานุเคราะห์จากผลการปฏิรูปการศึกษา ทำให้คนไทยบางกลุ่มที่ได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตก เริ่มรับ เริ่มรับเอากระแสความคิดเกี่ยวกับการเมืองสมัยใหม่ ที่ยึดถือรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากตะวันตก และมีความปรารถนาที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองเกิดขึ้นในประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากคำกราบบังคมทูลถวายถึงความคิดเห็นในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะเจ้านายและข้าราชการใน พ.ศ. 2427 (ร.ศ.103) หรือการเรียกร้องให้มีการปกครองในระบบรัฐสภาของ "เทียนวรรณ" (ต.ว.ส. วัฒนาโก) ในหน้าหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้น และกระแสความคิดนี้ก็ดำเนินสืบเนื่องมาโดยตลอดในหมู่ผู้นำสมัยใหม่ที่ได้รับการศึกษาจากประเทศตะวันตก และจากผู้ที่ได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตก อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้นำสมัยใหม่บางส่วนที่ได้รับผลประโยชน์จากระบบราชการสมัยใหม่ที่ตนเองเข้าไปมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ ก็ถูกระบบราชการผูกมัดจนปฏิเสธที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสมัยใหม่ในระยะเวลาอันใกล้ เพราะมีความเห็นว่าประชาชนชาวไทยยังขาดความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง

อย่างไรก็ตามอิทธิพลจากการปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้คนไทยส่วนหนึ่งไปศึกษาต่างประเทศตะวันตก ได้รับอิทธิพลแนวคิดทางการเมืองสมัยใหม่ และนำกลับมาเผยแพร่ในประเทศไทย ทำให้คนไทยบางส่วนที่ไม่ได้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศรับอิทธิพลแนวความคิดดังกล่าวด้วย อิทธิพลของปฏิรูปการศึกษาได้ส่งผลกระทบให้เกิดความคิดในการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองมากขึ้น นับตั้งแต่คณะเจ้านายและข้าราชการเสนอคำกราบบังคมทูลให้เปลี่ยนแปลงการ ปกครองใน พ.ศ.2427 นักหนังสือพิมพ์อย่างเทียนวรรณ (ต.ว.ส. วัฒนาโก) ก.ศ.ร. กุหลาบ (ตรุษ ตฤณยานนท์) ได้เรียกร้องให้ปกครองบ้านเมืองในระบบรัฐสภา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และยังได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์สังคม กระทบทกระ

เทียบชนชั้นสูงที่ทำตัวฟุ้งเฟ้อ ซึ่งตัวเขียนวรรณเองก็ได้กราบบังคมทูลถวายโครงร่างระบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยแด่รัชกาลที่ 5 ต่อมาในรัชกาลที่ 6 กลุ่มกบฏ ร.ศ.130 ที่วางแผนยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง ก็เป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตกแต่ไม่เคยไปศึกษาในต่างประเทศ แต่คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 เป็นคณะบุคคลที่ส่วนใหญ่ผ่านการศึกษาจากประเทศตะวันตกแทบทั้งสิ้น แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความคิดในโลกตะวันตกที่มีต่อชนชั้นผู้นำของไทยเป็น อย่างยิ่ง เมื่อคนเหล่านี้เห็นความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข การเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงเกิดขึ้น